

ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКА В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

Крот Людмила Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

Воєнні ризики суттєво змінюють класичну логіку страхового бізнесу: різко зростає ймовірність великих збитків, посилюється невизначеність щодо частоти та тяжкості страхових подій, ускладнюється робота з перестрахованням, а також з'являються ризики одномоментної кумуляції збитків у конкретних регіонах та видах страхування. Водночас на страховиків тиснуть макрофактори: волатильність валютного курсу, інфляція, порушення ланцюгів постачання, падіння платіжної дисципліни клієнтів, зростання операційних витрат та кіберризиків. У таких умовах забезпечення платоспроможності переходить із «регуляторної вимоги» [1; 2] в категорію ключового елемента виживання й довіри до ринку, що зумовлює необхідність визначення пріоритетних складових, що формують фінансову стійкість страхової компанії.

Платоспроможність страховика – це здатність своєчасно й у повному обсязі виконувати страхові зобов'язання перед клієнтами, зберігаючи фінансову стійкість у коротко- та довгостроковій перспективі. Її базовими елементами є адекватні технічні резерви (правильна оцінка зобов'язань за договорами), достатній власний капітал (поглинання шоків і покриття відхилень від очікувань), ліквідність активів (можливість швидко перетворювати активи в гроші без значних втрат), ефективне управління ризиками (ERM, ліміти, сценарії, контроль кумуляції); якісне перестраховання як механізм розподілу катастрофічних збитків. У воєнних умовах акцент зсувається на реальну стресостійкість балансу, швидкість реагування. Розглянемо, яким чином саме воєнні ризики впливають на страхову діяльність і створюють додаткові загрози для фінансової стійкості страхового портфеля.

Воєнні ризики мають низку характеристик, що ускладнюють класичне страхування: одночасно страждають багато страхувальників, відбувається кумуляція збитків у просторі та в часі, швидко змінюються параметри збитковості, існує складність врегулювання, яка полягає в доступі до об'єктів, в доказовій базі, оцінці збитків, перестраховальна «ємність» скорочується або дорожчає, з'являються винятки та жорсткі умови. Внаслідок цього зростає ризик недостатності резервів, дефіциту ліквідності та падіння капіталу через масові виплати.

Зазначені особливості воєнних ризиків безпосередньо відображаються на фінансових показниках страховика, передусім на достатності страхових резервів та обґрунтованості тарифної політики. Адаптація до нових умов функціонування ринку потребує реалізації комплексної системи управлінських, фінансових і організаційних заходів, спрямованих на підвищення здатності компанії протистояти шокам збитковості, підтримувати належний рівень ліквідності та забезпечувати достатність капіталу в перспективі.

У цьому контексті визначимо інструменти забезпечення платоспроможності страховика, які дозволяють мінімізувати негативний вплив воєнних ризиків, підвищити фінансову стійкість та забезпечити виконання страхових зобов'язань перед клієнтами навіть в умовах підвищеної невизначеності (таблиця 1).

Таблиця 1

Інструменти забезпечення платоспроможності страховика

Інструмент	Ключові дії щодо застосування інструментів
1	2
Формування страхових резервів	Перегляд методик оцінки резервів із урахуванням зростання тяжкості збитків; посилення контролю за резервами заявлених та незаявлених збитків (IBNR); застосування консервативних припущень та стрес-коефіцієнтів; регулярне актуарне переоцінювання зобов'язань.
Управління власним капіталом	Підтримання достатнього рівня капіталу відповідно до нормативів платоспроможності; формування додаткових буферів фінансової стійкості; оптимізація структури капіталу; обмеження дивідендних виплат у періоди підвищених ризиків.
Перестраховування	Диверсифікація перестраховиків; використання пропорційних і непропорційних договорів; встановлення адекватних лімітів власного утримання; врахування воєнних виключень; забезпечення фінансової надійності перестрахових партнерів.
Тарифна політика та андеррайтинг	Впровадження ризик-орієнтованого ціноутворення; застосування регіональних коефіцієнтів; встановлення франшиз та лімітів відповідальності; посилення вимог до оцінки ризиків об'єктів страхування; санація збиткових сегментів портфеля.
Управління ліквідністю	Формування достатнього обсягу високоліквідних активів; прогнозування грошових потоків; створення резервів ліквідності; диверсифікація фінансових інструментів; мінімізація валютних ризиків.
Інвестиційна політика	Орієнтація на надійні та ліквідні активи; обмеження ризикових вкладень; диверсифікація портфеля; врахування інфляційних та валютних ризиків; регулярний моніторинг ринкової вартості активів.

1	2
Комплексне управління ризиками (ERM)	Ідентифікація та оцінювання ключових ризиків; проведення стрес-тестування та сценарного аналізу; встановлення лімітів ризиків і контролю кумуляції; постійний моніторинг ризикового профілю компанії.
Планування безперервності діяльності (BCP)	Розроблення планів дій у кризових ситуаціях; резервування IT-інфраструктури та каналів комунікації; забезпечення безперервності врегулювання збитків; підготовка персоналу до надзвичайних умов.
Операційне управління витратами	Оптимізація адміністративних витрат; цифровізація процесів; автоматизація врегулювання збитків; підвищення ефективності бізнес-процесів.
Взаємодія з регулятором та ринком	Дотримання нормативів платоспроможності; прозора фінансова звітність; участь у професійних об'єднаннях; використання державних механізмів підтримки (за наявності).

Джерело: складено автором за [3; 4; 5]

Таким чином, ефективне використання зазначених інструментів формує фінансову основу забезпечення платоспроможності страховика та підвищує його стійкість до зовнішніх шоків в умовах економічної нестабільності. Разом із потенційними державними та міжнародними механізмами розподілу катастрофічних збитків вони створюють комплексну систему підтримання фінансової стійкості страховика в умовах воєнного періоду.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
2. Положення НБУ «Про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика» (зі змінами), затверджено постановою НБУ 29.12.2023 № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0201500-23#Text> (дата звернення: 13.02.2026).
3. Малащук О. В. Фінансова стійкість страхової компанії в умовах сучасних викликів. *Управління змінами та інновації*. 2025. №14. С. 104–107. URL: <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/219/211> (дата звернення: 12.02.2026).
4. Метеленко Н. Г., Сіліна І.В., Жовнір- Василенко К.В. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5516/5454> (дата звернення: 12.02.2026).
5. Расшивалов Д. П., Підвисоцький Я.В., Східницька Г.В. Управлінські стратегії забезпечення фінансової стійкості страхових компаній під час кризових ситуацій. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2024. № 1 (44). URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2934/2830> (дата звернення: 16.02.2026).